

Čebelarjeva opravila v januarju

Gorazd Trušnovec – Ljubljana

gorazd.trusnovec@urbanicebelar.si

Sem urbani čebelar, in to je fraza, ki v Sloveniji še vedno pri marsikom vzbuja nelagodje zaradi globoko zakoreninjenih predsodkov in paradoksov, o katerih bomo spregovorili tekom sezone ... Ko sem sam pred desetletjem začel čebelariti, nisem imel pojma, ali je to sploh možno početi v Ljubljani, saj o tej specifični dejavnosti pri nas ni bilo na razpolago kakšnega posebnega védenja. Trudil sem se najti koristne informacije in kmalu našel nekaj somišljenikov. Da bi si pri delovanju medsebojno pomagali, smo ustanovili tudi društvo Urbani čebelar, ki ima danes dobrih 50 članov in bo v svečanu upihnilo osem svečk.

V središču prestolnice je verjetno najbolj poznano stojišče z nakladnimi panji na strehi Cankarjevega doma, kjer kolega Franc Petrovčič uspešno čebelari že dobro desetletje. Sčasoma smo začeli spoznavati, da je čebel in čebelarjev v mestu veliko več, kot bi si človek sprva predstavljal, in da sega zgodovina urbanega čebelarjenja, ki je v svetovnih metropolah uveljavljena in priljubljena dejavnost nekako zadnja tri desetletja, tudi pri nas precej v preteklost. V vsakem obdobju so pač obstajali posamezniki, ki so želeli imeti čebele v svoji bližini tudi v mestnih okoljih, in to še posebej drži za Ljubljano.

No, glede poselitve s čebelami je dandanes v obtoku številka, da naj bi bilo samo znotraj ljubljanske obvoznice 800 družin, če temu prištejemo še neregistrirane panje (na svojih obhodih vsako sezono naletim na kakšno takšno lokacijo in jo seveda prijavim inšpekciji) ter pobegle roje oziroma prostoživeče čebele, najbolj zaznavne v času rojenja, pa smo že pri kakšnih 1000 čebeljih družinah, kar je glede na površino mesta izjemna obremenitev. To seveda ni zgolj moja zasebna ocena; glede na lani odlično izdelano magistrsko nalogo Urške Oblak »Stanje in težnje v razvoju urbanega čebelarstva v Sloveniji« – verjetno prvo obsežnejše delo pri nas na temo urbanega čebelarstva nasploh – je stroka soglasna, da je čebel v Ljubljani preveč.

Tudi ta spoznanja so pripomogla k odločitvi, da v prihodnosti zmanjšam obseg svojega čebelarjenja. Za začetek s približno 50 panjev, kolikor sem jih imel, na 40, ob podnebnih spremembah, s kakršnimi se spopadamo in ki bodo šle samo na slabše, pa nameravam

Ljubljanski zimski pejzaž – panja na strehi Računskega sodišča

Foto: Gorazd Trušnovec

količino panjev še zmanjšati. Pozdravljam tudi srednjeročni strateški načrt Mestne občine Ljubljana, da bi se zmanjšala količina medonosnih čebel na tem območju. Neprijetna in zato redko slišana resnica je pač, da potrebuje povprečna družina medonosnih čebel ogromno količino naravnih virov za svoje preživetje, njihova čezmerna razmnožitev (kar se po statistiki FAO kaže tudi v svetovnem merilu) pa lahko privede k oženju življenjskega prostora, stradanju in izumiranju drugih opraševalcev, ki pa prispevajo večji del »uslug« k biotski pestrosti, ključni za zdravo okolje in naše preživetje.

Več o križih in težavah čebelarjenja v okolju, kjer je ta dejavnost podobna hoji po minskem polju, saj nikoli ne veš, kdaj boš staknil kakšnega hudiča od sosedov, od katerih vsak brklja nekaj po svoje, pa v naslednjih mesecih ... Če bi se mi vsaj približno sanjalo, kako zahtevno je odgovorno čebelarjenje v mestu – sploh ker sem se že zelo zgodaj odločil, da bom sledil ekološkim smernicam –, se tega verjetno nikoli ne bi lotil; v vodo sem skočil ne le ne vedoč, kako globoka je, ampak celo kot neplavalec ... Dejansko nimam razumske razlage, zakaj sem se začel ukvarjati s čebelarstvom; verjetno sem v določenem obdobju ugotovil, da mi, inženirju arhitekture po formalni izobrazbi, ni do celodnevnega sedenja za računalnikom in neskončnega vlečenja ravnih črt. Vendar pa ob svojih čebelarskih začetkih, ki so prinesli krasno spremembo delovnega okolja, tudi nisem imel nobenega dedka ali strica, ki bi mi lahko priskočil na pomoč. Praktično vsega sem se moral naučiti sam in veliko stvari razložiti sam sebi, kar je bila sicer dobra, a draga šola. Ko sem iskal nasvete pri starejših čebelarjih, sem ugotovil, da številni na vprašanja niso znali ali hoteli odgovoriti ali pa so marsikaj vedeli, pa niso znali odgovorov ustrezno artikulirati ...

Foto: Gorazd Trušnovec

Prva zima s čebelami na domačem balkonu

Kakor koli, danes sem za polovični delovni čas zaposlen na področju čebelarstva; lahko bi se reklo, da sem polprofesionalni čebelar, a se imam v resnici še vedno za začetnika. Kot večina slovenskih čebelarjev sem tudi sam naselil prve družine v AŽ-panje, natančneje, začel sem z dvema na balkonu stanovanjske hiše, a ker me je zanimalo vse v zvezi s čebelami, sem hotel preizkusiti še nakladni sistem, ki me je takoj prevzel. Pri njem se mi zdi vse preprostejše, bolj pregledno, čistejše, lažje in hitrejšo. Tako se je prvi roj iz AŽ-panjev znašel v nakladnem, in temu ostajam še

Foto: Gorazd Trušnovec

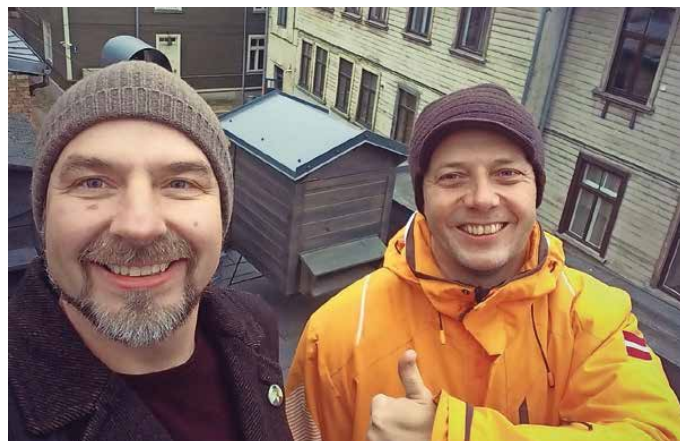
Pri dr. Denisu Andersonu na raziskovalni postaji v Al Ainu, Emirati

danes zvest – čebelarim skoraj izključno v LR-panjih standardne višine satnika. Ob vsem navdušenju moram priznati, da sem žal na koncu vsake čebelarske sezone zrel za rehabilitacijo v toplicah, saj jih imam zaradi pomanjkanja prostora postavljene večinoma na strehah različnih institucij in podjetij v Ljubljani, od katerih je marsikatera stavba tudi brez dvigala. Kar pomeni, da moram med sezono zveliči v višave dobesečno na tone potrebnega repromateriala, orodij in opreme in tam ob predvidenih posegih potem še premetavati posamezne naklade. Juhej!

Zimski meseci so tako zame čas dragocenega počitka. Še posebej januarja ne delam pri čebelah popolnoma ničesar. Tudi sicer se glede čebelarskih opravil trudim, da bi delal samo tisto, kar je pri čebelah res neizogibno, kar bom skušal v naslednjih mesecih tudi pojasniti. Vsak poseg v panj razumem kot stres za čebele, in če jih ne opravim hitro, na kratko in z jasnim namenom, da bi situacijo v družini obrnil sebi v prid, potem jo kakopak poslabšam – ter zapravljam svoj čas in čas čebel, čebelarska sezona je pa sila kratka ... Bojim se sicer, da nimam kakšne posebej izvirne čebelarske teorije, principe svojega pristopa in posegov sem sestavljal od tu in tam in ugotavljal s preizkušanjem, kaj se pri načinu mojega dela obnese. Verjetno bo koristilo, če še enkrat pozorno preberete leta 2020 izdani *Priročnik dobre čebelarske prakse*, ki mu skušam slediti tudi sam.

No, to o prej omenjenem zimskem počitku sicer ne drži v celoti. V teh mesecih imam nekoliko več časa za načrtovanje in usklajevanje dejavnosti društva ali svojih zasebnih dejavnosti, pa tudi za kakšno s čebelarstvom povezano projektno, raziskovalno ali svetovalno delo

v tujini, ki zahteva vsaj v določeni meri tudi fizično prisotnost na lokaciji. Ali pa za potovanja kar tako – ker sem med sezono po sili razmer v družinskem smislu samo napol prisoten, je fino nadoknaditi skupni čas s počitnicami in si skrajšati zimo v kakšnih toplejših krajih. Ampak spet, tudi ta potovanja pogosto ali kar praviloma vsaj delno izkoristim za navezovanje novih stikov z lokalnimi čebelarji, za spoznavanje drugačnih tehnologij, značilnosti drugih ras čebel ter pristopov k delu z njimi, saj menim, da znanja na tem področju ni nikoli dovolj. Predvsem pa, rečeno s Heraklitom: »Vse teče«, vse je v gibanju in se spreminja. Že samo v času moje prakse se je tako spremenilo kar nekaj dogem ...

Na terasi penziona Valdisa Janovsa, vodilnega urbanega čebelarja v Rigi, Latvija

Foto: Gorazd Trušnovc

Prof. Janez Gregori, 80-letnik

19. novembra 2021 je svoj okrogli jubilej praznoval prof. Janez Gregori – starosta slovenskega čebelarstva. Zahvala mu gre za vse že storjeno in vse, kar bo v prihodnosti še naredil v prid slovenskega čebelarstva in naše kranjske sivke. Ob tem jubileju je za strokovno delo in zasluge v čebelarstvu prejel predsednikovo priznanje z naslednjo obrazložitvijo:

»Profesor biologije Janez Gregori je v čebelarstvu strokovno dejaven že več desetletij, in sicer na več področjih, še zlasti vzrejem, društvenem in publicističnem. Kot biolog in čebelar je največ moči usmerjal na področje vzreje. Dolgo je bil zavzet član delovne skupine za pregled vzrejalšč čebeljih matic, v okviru katere si je prizadeval za odbiro čim boljšega genetskega materiala za kranjsko čebelo. Poleg tega je bil tudi član strokovnega sveta Priznane rejske organizacije, v okviru katere je sooblikoval rejski program za kranjsko čebelo. Pri zaščiti čistosti kranjske čebele se zavzema zlasti za priznanje in ohranitev krajevnih različkov kranjske čebele ter opozarja na pomen tako trotoev kot matic pri odbiri kakovostnega vzrejnega materiala.

Njegovo delo na publicističnem področju ni omejeno samo na čebelarstvo. V Cobissu ima vpisanih več kot 500 objav, od tega več kot 140 s področja čebelarstva: strokovnih monografij, priročnikov, člankov in prispevkov na konferencah, od katerih je več prevedenih v tuje jezike. Je dolgoletni urednik revije *Scopolia* – glasila Prirodoslovnega muzeja Slovenije, s posebno ljubeznijo do ornitologije – vede o pticah. Na področju čebelarstva pa je zagotovo največji dosežek njegovo delo člana komisije za izdelavo Čebelarskega terminološkega slovarja. Od septembra 2004 do današnjega dne je tudi član uredniškega odbora revije *Slovenski čebelar*. Podpisal ali sopodpisal je tudi naslednje publikacije: *Mladi čebelar* (1983), *Kranjska čebela* (*Apis mellifera carnica*) v Sloveniji (2003), *Slovenija – domovina kranjske čebele: vzrejno delo in vzrejevalci* (2008), *Slovensko čebelarstvo v tretje tisočletje 1* (2008), *Čebelarski terminološki slovar* (2008), *Zapisi o*

kranjski čebeli med letoma 1857 in 1879 (2010), *Lepo je biti čebelar: učimo se čebelarjenja* (2011), *Slovensko čebelarstvo v tretje tisočletje 2* (2011), *Čebelarsko društvo Kranjska Gora – 15 let sonaravnega zatiranja varoj* (2014) ter številne druge.

Na društvenem področju je opravljal delo člana upravnega odbora in predsednika Čebelarskega društva Kranjska Gora, pri čemer si je posebej prizadeval za enotno sonaravno zatiranje varoj. Poleg naštetega je bil strokovni sodelavec pri muzejskih zbirkah v Tehniškem muzeju Slovenije v Bistri ter Čebelarskem muzeju v Radovljici ter je eden boljših slovenskih čebelarskih fotografov. Njegove čebelarske fotografije krasijo številne publikacije, med drugim tudi *Čebelarski terminološki slovar*, ena njegovih najbolj znanih fotografij krasí znameniti plakat s kranjsko čebelo. Nedvomno je prof. Gregori v strokovnem smislu ena najmočnejših in najbolj vsestranskih osebnosti tega časa in je tudi odličan poznavalec zgodovine našega čebelarstva.

Voščimo mu zdravja, veselja, še naprej žametnega glasu, iskristosti uma in živosti besede, torej vsega, kar ga spremlja na življenjski poti. Spoštovani prof. Gregori, še na mnoga leta!

Marko Borko

Fotografija kranjske čebele, ki krasí znameniti plakat *Apis mellifera carnica*, Pollman 1879.

Foto: Janez Gregori